ÇINARALTI

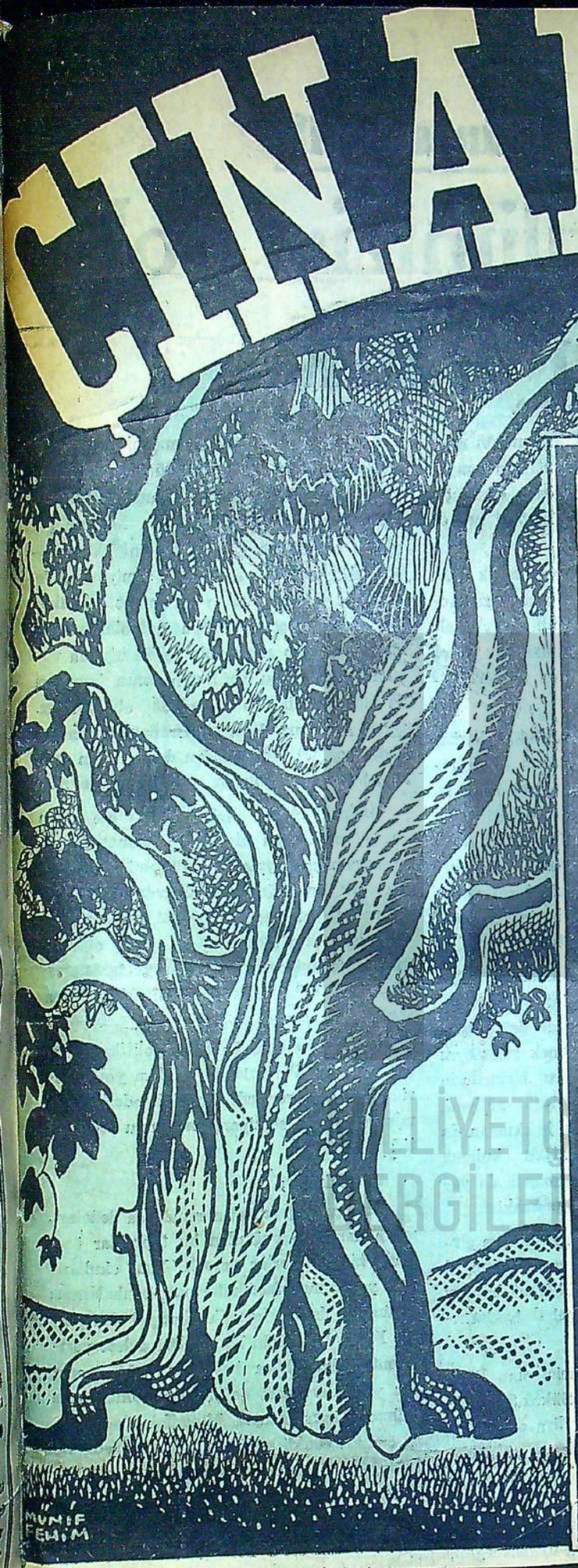

BU SAYIDA :

GÜVENDİĞİM GENÇLİK
Orhan Seyfi ORHON

BİLGİNİN ŞİMDİKİ DURUMU
Paul Valery'den nakleden: Dr. Mustafa Hakkı Akansel

BÜYÜK TÜRK HÜKÜMDARI BAYBARS
Adnan GİZ

HARB NASIL BİTER?
Dr. Haydar İbrahim Aydar

BIRSAM.I SAADET
O. S. O.

TİMUR BEYİN UYGURCA KİTABESİ
Zeki Velidi TOGAN

ARZIMIZIN TARİHİ VE ZELZELELERİN MEYDANA GELİŞ SEBEPLERİ
Enver Behnan ŞAPOLYO

MEHMEDİME
Süreyya Endik

ZEYNEBİN DÜĞÜNÜ
Hamdi Işıklı

MÂNİLER
Zafer Arıkbağ

Klâsik Türk Musikisi ikinci konseri

ŞİİR SENİ!
Feyzi Halıcı

***

(Çocuk Adam) tefrikası — Konuşmalar — Haftanın akişleri

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
MECMUASI

Sayı : 117
Kuruş : 15

441

T. İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1944 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER : 28 İk. kânun, 2 Mayıs, 25 Ağustos, 1 İk. teşrin tarihlerinde yapılır.

1944 İKRAMİYELERİ :

1 adet ARSA (Ankarada Kavaklıderede 1024 M² - İmar ada No. 254 Parsel No. 3)

1	»	2000	Liralık = 2000. —	Lira
3	»	1000	» = 3000. —	»
4	»	500	» = 2000. —	»
10	»	200	» = 2000. —	»
10	»	100	» = 1000. —	»
100	»	50	» = 5000. —	»
150	»	25	» = 3750. —	»
300	»	10	» = 3000. —	»

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

T. C.
ZİRAAT BANKASI

PARA BİRİKTİREN RAHAT-EDER

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerini bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.

Satış yeri: İstanbul, ÇINARALTI İdarehanesi.

Millî Piyango

200,000 Lira

Yılbaşı biletlerinden almayı unutmayın! Size yeni yılınızı mesut, müreffeh geçirtmek için bundan güzel bir talih tecrübesi olamaz!

Güvenç

Şifa için ilk adımdır!

BAYER

İLÂÇLARI

Sahibi ve Neş. Müd. Orhan Seyfi Orhon — Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

ÇINARALTI NEŞRİYATI

Yeryüzünde Türkler

Yazan : HÜSEYİN NAMIK ORKUN

Türk milletinin yeryüzünde nerelerde, ne kadar olduğunu, bunların adlarını, boylarını, hayatlarını, dillerini, edebiyatlarını, âdetlerini en yeni tetkiklere, en kat'î vesikalara dayanarak, bildiren bu çok mühim, çok değerli eser

PEK YAKINDA ÇIKIYOR

Tasarruf Haftası Münasebetile

Sayın Başvekilimizin çok Mühim Bir Nutku

Başvekil Şükrü Saracoğlu, 14 üncü tasarruf ve Yerli Mallar haftasını Ankara Halkevinde, seçkin bir dinleyici kütlesi huzurunda söylemiş olduğu bir nutukla açmıştır.

Alkışlar arasında kürsüye gelen Sayın Saracoğlu, sözüne şöyle başlamıştır.

«Arkadaşlar;

Sizi selâmlıyarak 14 üncü tasarruf ve Yerli Mallar haftasını açarken size, burada bir yıl önce söylediğim bir cümle ile başlamak istiyorum. «Türk Cümhuriyetinin büyük dâvası her mânâsı ile Türk olan dipdiri bir Türkiye yaratmaktır.»

Benim için bu cümle ile söze başlamak nasıl bir vazife işe, Türk çocukları için de tuttukları her işte bu mânanın ve bu dâvanın şanlı bayrağını sallamak öylece bir borçtur.

Arkadaşlar;

Bir aile içinde her şey açık yürekle ve temiz duygu ile konuşulursa orada daima iyilik ve düzenlik vardır. Açık yürekle ve temiz duygu ile konuşuldukça çözülmiyecek hiç bir zorluk, giderilmiyecek hiç bir sıkıntı yoktur. Hattâ biraz zorluk ve biraz sıkıntı kalsa bile insan ona seve seve katlanır. Onun için ben de sizlere bugün şu temiz hava içinde haftamızla ilgili olan ve birçok yüreklerde pek çok sorgu çizgilerini yaşatan ve çözülmez düğümler gibi görünen harbin yaşattığı üç büyük konu etrafında gördüklerimi ve düşündüklerimi anlatmağa çalışacağım».

Bundan sonra bu üç konudan birincisi olan, pahalılığa geçen Başvekil, köylünün ve memurların vaziyetini incelemiş ve her iki tarafın da arzularının, eline geçen paraların arttırılmasından ibaret olduğunu söyledikten sonra, demiştir ki:

«Böylece iki taraftan hiç bir diğer tarafı asla düşünmez. Şayet insan kendisini bu iki cereyana birden kaptıracak olursa, bu iki cereyan ortasında fırıl fırıl dönmekten başka elinden bir şey gelmez. Onun için Cumhuriyet hükûmetleri daha harbin ilk günlerinden itibaren birçok kararlar aldı ve bu kararlarla adalet terazisini elinde tuttu ve her iki tarafı adalete yaklaştırdı.

Vâkıa Cumhuriyet hükûmetleri bunu yaparken zaman zaman teraziyi daha ziyade köylü ve çiftçi tarafına ağdırmadı değil, fakat bu ağdırışları bilerek ve ölçerek yaptı. Çünkü çiftçiyi ve köylüyü korumanın daha yerinde olacağına bu memlekette inanmıyan bir kişi yoktu ve bugün de yoktur. Onun için bu yıllarda çiftçi ve köylünün cebi beş on para görebildi.»

Bunun tabiî ve zarurî bir pahalılık âmili olduğunu ilâve eden Saracoğlu, aynı zamanda halkımızın hayat seviyesinin de yükselmiş olduğunu belirtmiş ve bundan sonra gayri tabiî bir pahalılık âmili olan ihtikâra geçerek, şunları söylemiştir:

«Hepimiz biliyoruz ki muhtekir, harbin yarattığı bulanık havada avlanan bir kurttur. Vaktile bu memleketin servet kaynakları kâmilen imtiyazlı şirketleri temsil eden yabancıların eline geçmiş, Türk iktısat dünyasında Türk çocuklarına kölelik ve hamallık vazifesi kalmıştı. Cumhuriyet rejimi bu belâların ve bu belâlıların birer birer hakkından geldi ve onları temizledi.

Bugünün muhtekirleri yabancılar değil, fakat vatan ve millet vazifelerini düşünmiyen insanlardır.. Vâkıa şahıslar değişmiştir. Fakat ruh, soymak ve sömürmek ruhu aynı ruhtur. Cumhuriyet rejimi nasıl birincilerin hakkından gelmişse, Cumhuriyet adliyesi, Cumhuriyet idaresi ikincilerin hakkından da gelecektir. Şayet harbin yarattığı bulanık havada muhtekirler kalırsa, bunların da yakasına fevkalâde tedbirler yapışacaktır.

Bu muhtekirler hangi renge girerse girsin ve hangi boya ile boyanırsa boyansın, el ele vermiş olan millet ve hükûmet bunları kolayca tanıyacak ve behemehal haklarından gelecektir.»

Sonra, konularından ikincisi olan Devlet masraflarına geçen Sayın Şükrü Saracoğlu, harpten evvel 307 milyon lira olan bütçenin, bu sene 900 milyon liraya yükseldiğini, ve aileye benziyen devletin, fevkalâde devirlere intibak hususunda, ondan ayrıldığını, çünkü ailenin böyle hallerde, bütçeyi bırakarak o andaki şartlara uyabileceğini, halbuki devlet için bunun mevzu bahis olamıyacağını söyledikten sonra demiştir ki:

«Bütün bunlardan maada hürriyet ve istiklâlimizin bekçisi olan koskoca bir orduyu ayakta bulundurmak zaruretinin yarattığı büyük masraflar göz önüne getirilecek olursa, hükûmet masraflarının niçin bu kadar arttığını değil, neden daha fazla artmadığını sormak lâzımdır.

Zaten bütçemizde artmış olan bu 600 milyonun yüzde 30 u bütün işçilerimize, yüzde 70 i de yalnız ordumuza verilmiştir. Bundan sonra da ordumuzdan hiç bir şey esirgenmiyecektir. Çünkü kendini bilen milletlerde, medenî insanlar cemiyetlerinde, hürriyet istiklâl, vatan ve millet mânaları çok derin ve çok pahalıya mal olan mânalardır. Ve icap ederse biz de bu uğurda varımızı, yoğumuzu verdikten sonra kanımızı da vermekte bir an tereddüt etmiyeceğiz. Onun için ben, devlet masrafları neden bu kadar çoğaldı, sorgusundan değil, neden fazla çoğalmadı, sualinden endişe etmekteyim.»

Üçüncü olarak «Enflâsyonu» ele alan başvekilimiz, bazı kimselerin zannettiği gibi paramızın kıymetinin düşmesi tehlikesinin varit olmadığını, çünkü, tedavüldeki kâğıt paranın artmasına mukabil, Merkez bankasındaki altın stokunun da artmış olduğunu, ve tedavüldeki kâğıt parayı tamamiyle ödeyebilecek bir hale geldiğini söyledikten sonra:

«Bir tek cümle ile para politikamız iyi bir yoldadır. Paramızı bu sağlam yolda yürütenlere huzurunuzda teşekkür ederim» demiş ve şunları söyliyerek nutkunu bitirmiştir:

«Arkadaşlar;

Cumhuriyet iktisat alanında da dedelerimizin kanlarile yuğrulan bu topraklar üzerinde birçok eserler yarattı. Yeni okullarımız, yollarımız, fabrikalarımız, bankalarımız üstündeki damga hep Cumhuriyet damgasıdır. Fakat biz bütün bu eserleri sadece yarını müjdeliyen birer başlangıç addediyoruz Biz yaptıklarımızla değil, yapacaklarımızla övünmek kararındayız. Muvaffak olacağımıza eminiz. çünkü açık alın ve temiz yürekle tuttuğumuz işlerde ve yaratacağımız eserlerde teşvik edici ve koruyucu bir ruh benliğimizi sarmış bulunuyor. İnönünün büyük ruhu.

Arkadaşlar;

Söze başlarken «Türk Cumhuriyetinin büyük dâvası her mânasile Türk olan dipdiri bir Türkiye yaratmaktır» demiştim. Bu sene de sözü bitirirken, bir temennide bulunacağım: Fert olarak ve hükûmet olarak her gün biraz daha az kusurlu olmak.

İşte arkadaşlar; hepinizin tutacağı en doğru ve en verimli yol.»

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 117

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınaraltı Yayınevi. No. 47

Telefon : 22129

Fiatı: 15 Krs

18 l.ci Kânun 1943 Cumartesi

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Cilt : 5

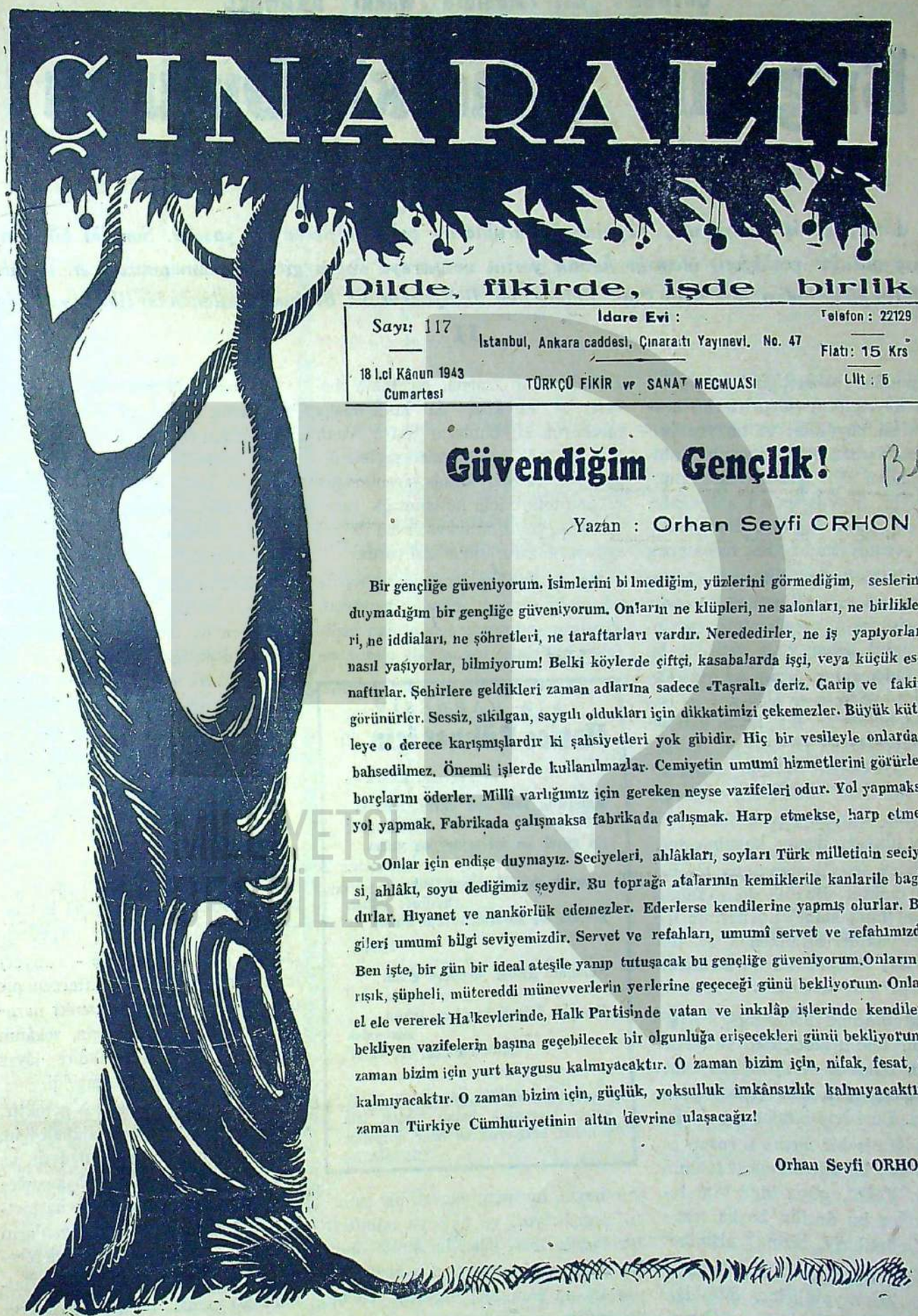

Güvendiğim Gençlik!

Bravo Çok

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Bir gençliğe güveniyorum. İsimlerini bilmediğim, yüzlerini görmediğim, seslerini duymadığım bir gençliğe güveniyorum. Onların ne klüpleri, ne salonları, ne birlikleri, ne iddiaları, ne şöhretleri, ne taraftarları vardır. Neredediler, ne iş yapıyorlar, nasıl yaşıyorlar, bilmiyorum! Belki köylerde çiftçi, kasabalarda işçi, veya küçük esnaftırlar. Şehirlere geldikleri zaman adlarına sadece «Taşralı» deriz. Garip ve fakir görünürler. Sessiz, sıkılgan, saygılı oldukları için dikkatimizi çekemezler. Büyük kütleye o derece karışmışlardır ki şahsiyetleri yok gibidir. Hiç bir vesileyle onlardan bahsedilmez. Önemli işlerde kullanılmazlar. Cemiyetin umumî hizmetlerini görürler, borçlarını öderler. Millî varlığımız için gereken neyse vazifeleri odur. Yol yapmaksa, yol yapmak. Fabrikada çalışmaksa fabrikada çalışmak. Harp etmekse, harp etmek.

Onlar için endişe duymayız. Seciyeleri, ahlâkları, soyları Türk milletinin seciyesi, ahlâkı, soyu dediğimiz şeydir. Bu toprağa atalarının kemiklerile kanlarile bağlıdırlar. Hıyanet ve nankörlük edemezler. Ederlerse kendilerine yapmış olurlar. Bilgileri umumî bilgi seviyemizdir. Servet ve refahları, umumî servet ve refahımızdır. Ben işte, bir gün bir ideal ateşile yanıp tutuşacak bu gençliğe güveniyorum.Onların karışık, şüpheli, müteredditi münevverlerin yerlerine geçeceği günü bekliyorum. Onların el ele vererek Halkevlerinde, Halk Partisinde vatan ve inkılâp işlerinde kendilerini bekliyen vazifelerin başına geçebilecek bir olgunluğa erişecekleri günü bekliyorum. O zaman bizim için yurt kaygusu kalmıyacaktır. O zaman bizim için, nifak, fesat, riya kalmıyacaktır. O zaman bizim için, güçlük, yoksulluk imkânsızlık kalmıyacaktır. O zaman Türkiye Cümhuriyetinin altın devrine ulaşacağız!

Orhan Seyfi ORHON

ABONE ŞARTLARI
Yıllığı 760, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin, sahiplerine iade edilmez. Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

463

Çeviren: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Bilginin Şimdiki Durumu

Yazan: PAUL VALERY

Bu derin, geniş kavrayışlı, beynimizin ufuklarını çok genişleten bir yazıdır. Şimdiki bilginin almış olduğu mahiyeti, ulaştığı konak yerini ve nereye doğru gittiğini zamanımızın en büyük mütefekkirlerinden biri olan Paul Valery'den dinliyeceksiniz. Bu nadir raslanan bir fikir ziyafetidir

II

...min'den bahsettiğim güçlüklerin ve hayretlerin (sürprizlerin) arasından en büyükleri ve en yenileri, yeni olaylardan en yenilerinin mahiyetlerinden ileri gelmektedir. Bunlar, bizim hassalarımızın anlıyabileceği şeylerden değildir. Biz, bunların mevcudiyetinden, beş hassamızın duyabildiği başka hâdiseler vasıtasile haberdar olabiliyoruz. Bu hâdiseler, küçüklükler âleminin derinliklerinden gelen, veya getirilen bu yeni fenomenleri, bizim kavrıyabileceğimiz fenomenler ölçüsüne az çok nakledebiliyorlar. Biz, bizim katiyen erişemiyeceğimiz bu âlemi, ancak, aralık istasyonlar (relais) vasıtasile tanıyoruz. Ben, (katiyen) tâbirini kullandım: çünkü, bizzat muhayyile bile bu ülkeden dışarı kovulmuştur. Bu ülkede (şekil) anlamının hiç bir mânası yoktur. Bu ülkede, (Tefekkür) ve (muhakeme) nevilerinin hiç bir yeri yoktur. Bu ülkeden, biz, ancak, şeyler ve işler dili ile konuşabiliriz.

Elektronlardan bahsetmek, hakikatte, bir takım âletlerden ve tecrübelerden bahsetmek demektir. Bunlar sayesinde, biz, bazı (izler) görebiliyoruz. Bu izleri bırakan, ve bizim erişemediğimiz bir âleme mensup olan âmil ise, bayağı bir âmil tahmin olunuyor. Fakat, gûya bir cisim telâkki olunan bu âmilin başka tezahürleri (belirtileri), bizim, cisimler ve hareketler hakkındaki fikirlerimiuygun çıkmıyabilirler. Meselâ, Biyoloji) de de, höcrelerin en derin ayatlarını tetkik etmeğe kalkınca, z, (mikroskop) denilen vasıtayı kullanmaktan maada, bir takım boyalar ve miyarlar da kullanmağa mecburuz ki, bunların tesiri, canlı iken görmek istediğimiz şeyleri öldürüyor, ve biz, burada, aranılan şeyi, onu tetkik için kullanmağa mecbur kaldığımız kimyevî vasita ile karıştırmak zaruretinde kalıyoruz.

Bu, (aralık istasyonlar) vasıtasile tanımağa mecbur olmak keyfiyeti, rüyaların zuhuruna sebep olan hâdiseleri hatırlatır: uyumakta olan insanın beyni, herhangi mevzî bir tenbihi değiştiriyor, ve uykuyu münferit bir tarzda ihlâl eden bu âmile öyle bir sebep ve bir gelişme tedarik ediyor ki, en sonunda, erişilemiyen bu ilk âmilin mevcudiyetini, aynı zamanda, hem haber veriyor, hem de, onun şeklini değiştiriyor.

KIZ KARDEŞİM

Hatice Rüknet için (*)

— Yeğenim Esad'a —

Kalmadın sade sen öksüz, ninenin öldüğü gün;
En güzel, en iyi şeyler de yetim olmuşlar:
Renginin bir kaynayan kabri kesilmiş güller,
Sesinin bir kararan türbesi olmuş kuşlar..

Ruhunun gittiği âlemlere gitsin de teni,
Güzel'in hüznü kuşatsın iyinin matemini.

Mithat Cemal KUNTAY

(*) Üstad Mithat Cemalin bu şiirini geçen sayımızda hatalı çıktığı için yeniden basıyoruz ve özür diliyoruz.
ÇINARALTI

Hulâsa: şu noktayı tespit etmeğe mecburuz: kullanılan ve gittikçe daha kudretli veya daha ince olan vasıtalar dolayısile, (beklenilmiyen şey), Bilginin daimî bünyesine girmiştir. Şöyle tahmin etmekle haklıyız: görünmesi beklenen (yeni olaylar) ın miktarı, ancak vasıtalara bağlıdır. İlim bakımından (realite - gerçek), (zaman) ın bir çeşit mahsulüdür: (fonction du temps). Bu (ilmî gerçek) in değiştiğini göze çarpar bir şekilde görmek için, 1700 senesi modeli dünya ile 1800 senesi modeli dünyayı (yani dünyayı anlayış tarzını), ve bu sonuncusu ile bizim şimdiki dünyamızı mukayese etmek yeter.

Demek ki, izah veya ispat edici dersler şeklinde anlaşılan (Bilgi), kendisini, durmadan, yeni olaylara uydurmağa mecburdur. Bu ise, bilginin ve tabiatın bütünlüğünü kurtarmak azminin büyüklüğü nispetinde güç bir iştir. (Relativité - izafiyet) umumî nazariyesinin, ve (mecanique ondulatoire - dalgalı mihanik) nazariyesinin yaratılmaları için, zekânın olaganüstü büyük ve takdire lâyık gayretler sarfetmesi lâzımgeldi.

Şu noktayı da kaydetmek gerektir, çünkü, bu nokta, ilmin istikbali için, oldukça vahimdir: O kadar derin ve o kadar karışık olan bu muhakemeleri (nazariyeleri) anlamak ve hazmetmek için, onları meydana koyanların sarfettikleri zihin gayretleri derecesinde bir zekâ gayreti lâzımdır. Halbuki, öte yandan, bu nazik nazariyeler, en son bir keşfin mükerrer darbelerine maruzdurlar. Mesele gittikçe daha güçleşiyor, fakat, böyle iken,

hızla halledilmesi lâzım ki, nazarî ve birleştirici ilim, olayların umum heyetile ve bolluğuyla ahenkli bir halde kalsın. Yeni olaylar ise, âletlerin imkânlarile ilgilidir.

İşte, bütün bunlar, çaresiz olarak, kıymetlerin büyük bir ölçüde değişmesine sebep oluyor.

İlkönce, bizim, anlıyabildiğimiz dünya hakkındaki fikrimiz, kökünden yıkıldı. Bu âlem, büyüklükleri derece derece artan, iç içe konmuş kutular gibi bir nizamı haiz sanılıyordu. Cisimler, daha küçük cisimlerden yapılmıştı. Hendesî ve mekanik benzerlik, kattan kata takip olunabiliyordu. İstatistik, sayılabilen şeylere tatbik olunabiliyordu. Bu şeylerin mevkileri ve hareketleri tasavvur olunabiliyordu. İşte, bu, elimizden kaçtı. Ve, bizim beş hassamızla doğrudan doğruya kavrıyabiliğimiz âlemin dışında kalan şeyleri tasavvur etmek ve anlamak için lâzım olan (benzerlik) dahi firar etti: bu benzerlik (müşabehet), atomun nüvesine kadar geldi ve orada öldü. Artık, buradan itibaren, herşey yenidir. İyice derecelenmiş olaylar yerine, münakaşa götürür (ihtimaliyetler - probabilités) geldi. Bizzat (ayniyet - identité) yi bile — ki, onsuz düşünmek imkânsızdır — reddetmek mecburiyeti hasıl oldu. Bu suretle, herşey, kökünden ve derinliğine değişti. Ve, küçüklükler âleminin nizamı, bizim bildiğimiz âlemin nizamından gittikçe uzaklaşıyor.

Hulâsa, bizim araştırma vasıtalarımız, bizim anlama vasıtamızı yani zekâyı, çok geride bırakmıştır.

Bundan çıkan sonuç (netice): Bilgimizin bütün nazarî kısmı, izah edici tarafı, mahiyeti itibarile, geçici, muvakkat bir hâl almıştır. Umulmadık bir tecrübe, daha sıhhatli ve ince bir ölçme, sabit bir kıymeti, değişebilen bir kıymete, basit bir cismi, bir (izotoplar) şirketine, bir (kuvveti), bir mekân hassasına çeviriyor.

Demek ki, bu yüzden, Bilginin nazariyat tarafı her ân gözden düşmeğe maruzdur. Bu nazarî ilim, insan anlayışı kudretinin son haddine gelmiş gibi görünüyor. Nazariyeler, birbirini kovalıyor ve eriyorlar, gittikçe daha fazla olarak, âletlere ve makinelere benziyorlar, ve bunların yaşama müddeti, o ândaki ihtiyacın veya bir nevi moda ve rağbetin müddetine bağlı kalmıştır. Ve, şimdi ise (Bilgi-İlim) kelimesi bile, hissolunmadan, mânâsını değiştiriyor. Ben, bu yazımda, bu değişikliği hissedebilir bir şekle sokmağa çalıştım.

(Bitmedi)

Mustafa Hakkı AKANSEL

Görüşler

Tatlısu Frenkleri

Kanaatlerimizi fikirlerimizin bir neticesi sayarız. Halbuki kanaatlerimizin bir çoğu fikirlerimizden değil, uzviyetimizden geir. Onları vücudumuz terkip eder, hüviyetimize uygun olan biçime sokar. Düşünüşlerinde aksaklık olanlara dikkat edin. Mutlaka bir bozuk tarafını bulursunuz. Meselâ, şu zat, neden bu kadar yabancı devletlerin âşıkıdır? Çünkü o kendisini bizden saymıyor. Soyca bir bozukluğu var ve bunu, hâlâ unutamamış! Araya uzun ayrılıklar girdiği için aslına dönemiyor. Fakat büsbütün bizden de olamıyor.

Vaktile biraz Fransızca öğrendiği zaman Şark düşmanı kesilmişti. Siz, zannediyorsunuz ki, Şarklılık zihniyeti bu cemiyeti geri bıraktığı için ona düşmandır. Hayır, o, kendisini artık Türk saymıyordu. Bize hakaretle bakıyordu. İçinde bir Paris nostalijisi başlamıştı. Bir aralık muhaceret etmeği bile düşündü. Fakat yapamadı. Burada bol para, yüksek mevki buldu. Türk gençleri onun bu cemiyeti hakir gören fikirlerine ileri düşünceler diye hayran kaldılar, ayaklarına kâpandılar. Onu, başlarına taç etmeğe kalktılar. Fakat o hiçbir zaman Türkiyeyi sevemedi ve hiç bir zaman sevemiyecektir.

Aramızda böyle kaç tane istersiniz? Almanca öğrendiği zaman Alman, İngilizce öğrendiği zaman İngiliz veya Amerikalı, Rusça öğrendiği zaman Rus olmuş kaç kişi istersiniz?

Bunlarla mücadele edemeyiz. Çünkü fikir hayatımız onların elindedir. Mademki biz Türk harsine değer vermiyoruz, mademki Türk cemiyetini geri bir cemiyet sayıyoruz. Mademki hedefimiz, sadece garplılaşmaktır. Onlara saygı göstermeğe mecburuz. Bir gün, bu memleket tehlikeye düştüğü zaman tekrar kendimize döneceğiz. Sımsıkı birbirimize sarılacağız. Aramızda bunlar bulunmıyacak. Bizi kurtarmaya çalışacaklarına fenalıklar edecekler, güçlükler çıkaracaklar. Onları anlar gibi olacağız. Fakat tehlike geçtikten sonra tekrar yavaş yavaş aramıza sokulacaklar. Yine bize medeniyet rehberi olacaklar ve biz onların eteklerine sarılacağız. Millî şuuruna ulaşmamış bir cemiyet için bu çaresizdir. İşte bunun içindir ki bizde bu duygunun uyanmamasına çalışıyorlar.. Buna doğru bir adım attığımızı gördüler mi arkamızdan bağırıyorlar:

— İnkılâp düşmanı... Ortaçağ kafalı... Beşinci kol... Hain... Alçak!..

TEMUR BEYİN
Uygurca Bir Kitabesi

Yazan: *Zeki Velidi TOGAN*

18. sonkânun 1937 de Kazakistanın Ulutav mıntakasında, Karsakbay bakır fabrikalarına yakın Altın Çuk tepesinde Emir Temürün Deştikıpçak seferi esnasında yaptırdığı bir kule ve üzerindeki kitabe Kazaklardan mühendis Satıbayoğlu tarafından bulunmuştu. Bu haberi o zaman Sovyet gazetelerinde okumuştuk. Kitabenin yazılı bulunduğu taş 11200 kilo ağırlığında olup, şimdi Leningratta Ermitac müzesine nakledilmiş bulunmaktadır. Kitabenin metni 1940 ta Prof. [illegible] tarafından neşredilmiştir.

[illegible]ün bu Ulutav'da bir kule bina ederek kitabe rekzettirdiği onun vakanüvisleri tarafından da kaydedilmiştir. Nizameddin Sami ve Şerefeddin Yezdi diyorlar ki, «Cihan hükümdarı Temur cumadelevvel ayının 23 ünde cuma günü (yani 29 nisan, 1391) Ulutak mevkiine vasıl olup orada çadırını kurdu, yeşil otlarla örtülü bozkırlar, ortasındaki bu sahranın manzarasile ilgilenerek dağın tepesine çıktı ve o gün orada kaldı, askerlere taş getirmelerini ve burada minareye benzer büyük bir âbide (nesâne) inşa edilmesini emretti. Senkteraş mahir ustalara da ebediyet için hâtıra olsun diye o günün tarihini yazmalarını buyurdu. Kitabe on bir satırdan ibaret olup, bunlardan sekizi Uygur, üçü Arap harfleriyle yazılmıştır. Arada bir çok kelime okunmuyor. Uygurcasından okunanları şudur:

1. Qara yeti toqmaq oran-da qoy.
2. Yıl yazning ara ay turan-ning sultanı
3. Temür Beg iki yüz ming çerig bile ismi üçün Toqtamış Qanning
4. qanıga yorıdı, bu yerge yetip belgü bolsun tep
5. bu taşını qopardı.
6. Tengri nısfat bergey inşalla
7. Tengri il kişige rahmat qılgay bizni dua bile
8. yad qılgay

Yani: «Siyah yedi yüz Tokmak ülkesinde koyun yılı baharının orta ayında (yani nisanda) Turanın sultanı Temür Beg iki yüz bin kadar bir ordu ile ismi yüzünden Toktamış Hanın kanına yürüdü. Bu yere vasıl olup bir belgü (nişan) olsun diyerek bu hüyüğü kopardı. Tanrı, (bize) nasibet (muvaffakiyet) vere ilkişi'ye (yani harbetmiyen ahaliye) şefkatli ola. (İlkişi) bizi dua ile yadetsin». Burada «Tokmak», Kıpçak ili, Coçı ulusu demektir. «Kara yedi yüz Tokmak» tâbirini Poppe «yedi yüz siyah Tokmak» diye tercüme etmiş ve «yüz» kelimsinin de bugünkü Kazakların taksim olunduğu «üç yüz» gibi bir idarî taksimatı ifade ettiğini zannetmiştir. İyi okunmıyan «İsmi üçün Toktamış Kannıng) cümlesini de Poppe (kendi şöhreti için ahdini bozan Toktamış Hanın» diye izah etmiştir. Malûm olduğu veçhile tahtı için Temüre minnettar olan ve onunla dost geçinen Toktamış bu cihangirin İranda meşgul olduğu zamanlarda Maveraünnehre taarruz ederek memleketini Temüre ait ülkeleri işgal ederek genişletmek fikrine düşmüş ve Çagatay ordusu dışında kalarak memlekette ziraatle ve hayvan beslemekle meşgul olan «il kişi» yi yağma etmiş, öldürmüştür. Temür bu seferde kendisini bu «ilk kişi» nin hâmisi olarak göstermiş olduğu gibi kitabede de onların kendisini dua ederek yâdedeceklerini umduğunu kaydetmiştir. Dikkate şayan cihetlerden biri de burada Temürün kendisini «Temür Beg» ve «Turanın sultanı» tesmiye etmiş olmasıdır. Kitabenin dili Temürün oğulları zamanında uygur yazısıyla yazılan türkçe, çagatayca eserlerin dili ile birdir. Uygurca yazının üstünde arap harfleriyle yazılan üç satır arap dilinde yazılmış cümleler ise de, bunlardan Bismillâh errahman errahim» den başkası Poppe tarafından okunamamıştır.

1938 de bu âbideyi Rus Ulûm Akademisinin Kazakistan şubesi tarafından tetkik eden mühendis Ablayhanoğlu Kerim Temürün kubbesinin Kazaklarca «Alaçahanın molası» tesmiye olunduğunu, kulenin Temür tarihlerinde zikredildiği gibi gayet yüksek ve bir kaç kat olup tepesi 1918 de Sovyetlerin kıyamcı Kazaklarla muharebesinde Kızılordu tarafından topa tutularak tahrip edilmiş olduğunu, âbideye karşı hürmet besliyen yerli Kazakların önce bunun taşlarına dokunmaktan çekindiklerini, son zamanlarda ise ecdadın mezarlarına karşı hürmet kalmadığından tuğla ve mermerleri semaver altına konulmak üzere veya diğer maksatla alıp götürmekte olduğunu, burada yine Uygur harfleriyle yazılmış olan ve 1542 senesine ait bir Han mezarı daha bir kaç emirlerin mermerden mamul, yontulmuş mezar taşları bulunduğunu, Cengizin oğlu Coçı Hanın türbesi de buradan 20 kilometrede bulunduğunu anlatmaktadır. Temür kendi âbidesini eski Hanların yattığı mübarek bir yerde rekzettirdiği gibi ondan sonra gelen Hanlar ve emirler de kendi mezarlarının Temürün âbidesinin yanında bulunmasını arzu etmiş oldukları görülmektedir.

Zeki Velidi Togan

MUSİKİ BAHSİ

Klâsik Türk Musikisi ikinci konseri

Geçen çarşamba günü akşamı İstanbul konservatuvarının (Klâsik Türk musikisi icra heyeti) Tepebaşı Komedi tiyatrosunda ikinci konserini verdi. Bu ikinci konserin ilk kısmı Rahnâk makamına tahsis edilmişti. Bundan sonra heyeti umumiye halinde muhtelif şarkılar dinledik ve konser Tanburi Mustafa Çavuşun eserlerinden seçilmiş parçalarla sona erdi. Çok iyi hazırlanmış, çok kıymetli eski eserleri bize dinleten bu konser, Hakile Artun, Hadiye Ötüğen, Dürri Turan, Sadi Işılay, Kemal Niyazi Seyhun, Nuri Duyguer, Artaki Canan, Ziya Santur, Avni Baykıra gibi klâsik Türk musikisinde üstat sayılan sanatkârlardan terekküp ediyordu. Eserler, piyasa musikisinde rastgelemiyeceğimiz bir maharetle ve aslına tam bir mutabakatla çalınıyordu. Hazırlanan parçaları başka yerde dinlemek imkânsızdı. Bunlar Dedenin, Zeki Mehmet Ağanın, Şakir Ağanın, Kemani Ali Ağanın, Şevki Beyin, Şekerci Hafız Cemilin en nadide eserleri idi. Klâsik Türk musikisinin asaletini canlandırıyordu. Bize iki saat, eski sanat tarihimizi yaşattı. İstanbul konservatuvarına ve klâsik Türk musikisi icra heyeti sanatkârlarına candan teşekkürler ederiz.

Yalnız bir nokta hakkında düşündüklerimizi söylemeden kendimizi alamıyacağız:

Klâsik Türk musikisi, hususî bir zevke, ayrı bir musikî kültürüne sahip olan güzide bir zümrenin anlıyacağı ve zevk alacağı bir san'at şubesidir. Bu musiki, umuma hitap etmez. Karışık bir kalabalığın karşısına çıkınca bütün tesirini kaybeder. O zaman, onu dinleyenler gibi çalanlar da eza duyarlar. Bu, bir oda musikisidir. Bu musikiyi, bir tiyatro sahnesine asla çıkarmamalı. Ondan zevk alan çok güzide insanlardan mürekkep bir zümrenin önünde çalınmalı. Şehir tiyatrosunun komedi kısmı yerine buna uygun bir salon seçilmeliydi. Hattâ, konser biletleri öyle her rastgele-

Zeynebin Düğünü

Bir davul sesi sardı ağır, ağır dört yanı,
Işıklarla çalkanan şu kos koca meydanı;

Uzak yakın köylerin yiğitleri doldurdu,
Kadınlar iki yolun dönüm yerinde durdu.

Bir kocamış sesinde çözüldü bütün sırlar.
Bir kopuz nağmesinde dile geldi asırlar.

Gezdi bütün ümitler bir mevlevî tasında,
Koç yiğitler oynadı meydanın ortasında

Uzakta coşup, coşup köye dökülen sular,
Hepsi bu güzel günün sevincini duydular.

Yamaçlarda coşarken bağlamaların sesi,
Git gide koyulaştı efelerin gölgsi.

Zaman, zaman kurşunlar mavi göğe atıldı,
Birer efsane olmuş masallar anlatıldı.

Bir köşede toprağa böyle vururken dizler,
Bir köşede sararıp, soldu bütün benizler.

Gözler mavi gökleri bu gece yerde buldu,
Kızaran yamaçlardan nal sesleri duyuldu.

Zeynebi ceylân gözlü bir taya bindirdiler.
Ve koca bir alayla yayladan indirdiler.

Giderken «hoşça kalın siz de ağalar» dedi,
Davullar eskisinden daha çok gümbürdedi.

Gelin olduğu köye atını sürdü Zeynep,
Gönülleri peşinden aldı götürdü Zeynep...

Hamdi IŞIKLI

ne dağıtılmamalıydı. Yüksek bir ücretle bunu inlemek için içi titreyenlere verilmeli, bu musikiden anlıyan güzide şahsiyetler davet edilmeliydi. O zaman huşu içinde dinlenen bu parçalar emsalsiz bir sanat ziyafeti olur, tiyatronun boş kalan koltukları ve localarının verdiği hüzün ve sefalet yerine ruhlara Türk sanat tarihinin asaleti sinerdi. Bu konserden unutulmaz bir hâtırayla ayrılıyordu.

*

BİR FIKRA

Bu konserde eserleri çalınan musiki üstatlarımızdan tanburi Zeki Ağaya ait bi rfıkrayı, bu münasebetle, Çınaraltı neşriyatından (Tarihten fıkralar) isimli kitaptan aynen alıyoruz:

İkinci Sultan Mahmudun sazendelerinden meşhur Tanburî îZeki Ağa, ömrünün sonlarına doğru Hacca gitmeğe karar verir ve tanıdıklarından Kethüda Zade Arif Mollaya bir gün Beşiktaş çarşısında raslayarak veda eder:

— Hakkınızı helâl edin, Efendi Hazretleri... Ben, artık Hacca gidiyorum. Orada tanbura tövbe edeceğim.

Kethüda Zade:

— Yo, yok.. der, sen tanburunu Arafatta da çal!

**

Mehmedime

Bu toprak Gökleri, Denizleriyle
Uğrunda can veren babandan kaldı.
Ve anan, acırken solmuş bir güle,
Yurt için ölmeğe senden söz aldı.

Korunur bir vatan dökülen kanla;
Kendine güvenen ve inananla.
Cenklerde aldığı şerefle, şanla
Bayrağın dünyaya gölgeler saldı.

Kuvvete alçaklar başını eğer,
Lekesiz alınlar göklere değer.
Namusa ve hakka verdik te değer
Türklüğü saygıyla anan çoğaldı.

Basmamış olsan da yirmi yaşına
Bir ordu demeksin yalnız başına.
Haydi, koş Mehmedim tüfek başına
Yine bak (Hazırol) borusu çaldı.

Süreyya ENDİK

●

Neden ki!

Büklüm büklüm olan zülfünü görgeç
Kalbim atışından şaşmaz neden ki?
Bu garip masala inansa ergeç
Sevdamın ağına düşmez neden ki?

★

Her mecnun gönül bir Leylâyı özler
Kader yollarında kaybolsa izler
Gözleri yaşlanır, yüreği sızlar
Bir çağlayan gibi coşmaz neden ki?

★

Günler geçer, aylar geçer, yıl geçer
Bizim de gonçemiz kızıl gül açar
Gönül pınarından dilberler içer
Ceylânlaşıp dağlar aşmaz neden ki?

★

Tınmazım hiç senin yıldızın batmaz
Öz âşık tasayı göynünde tutmaz
Sevgini dermeğe güzeller yetmez
Kıvancın sel olup taşmaz neden ki?

TINMAZ âşık

Tenkid

BIRSAM-I SAADET

Yazan: Dr. İzzettin ŞADAN

Pek kıymetli Dr. İzzettin Şadanın Bırsa,n-ı Saadet isimli kitabı, muharririn mizacına ait bir temayülün görünüşü halinde çok acaip bir unvan taşımasına rağmen, eşine rastgelinemiyecek kadar dikkate ve ehemmiyete değer bir eserdir.

Muharrir bu eserde çeşitli bilgisile, geniş mütalâasile, ve birçok otoritelerden iştihatlar yaparak okuyanları hayrete düşürecek ilmî bir üstünlükle Türk cemiyetini tetkik ediyor. Kitap şu dört fasla ayrılmaktadır:

1 — Ferdiyet düşmanlığı.
2 — Müspet ilim düşmanlığı,
3 — Mefkûre buhranı,

Nihayet dördüncü kısım da ırk ve milliyet bahisleridir.

Doktor İzzettin Şadan, Türk cemiyetini, bizim bugünkü geri halimizi, ve bunun sebeplerini kendi mesleği olan tababeti ruhiyenin en yeni usullerile araştırmakta ve cevaplarını da ekseriya buna dayanarak vermektedir.

Sayfaları çevirirken sık sık cok kuvvetli teşhisler göz kamaştırıyor ve muharririne hayranlığınızı arttırıyor. Güzel, cüretli bir üslûpla yazılmış kitapta her satırdan fışkıran orijinal fikir bolluğu içinde dolaşmaktayız.

Ara sıra meslekten olmıyanların kolay kolay kavrayamıyacakları tababeti ruhiyeye ait meselelerin izahlarına rastgelinse bile eser yine son derece alâka uyandırıcıdır.

Muharrir, cok şey bilen adam mevkiini muhafazaya itina etmekle beraber, ara sıra Türk cemiyetinin hayatına dokunmaktadır, orada bize kendi meselelerimizi büyük bir vuzuh ve kudretle göstermektedir.

Bundan anlıyoruz ki Doktor İzzettin Şadan, sadece kendi mesleğinde bir mütehassıs değil, bir sanatkâr, bir idealist, bir islâhatçı, ve bir Türkçüdür.

Kitaptan şu neticeyi cıkarabiliriz: Bugünkü durumumuzun asıl sebebi ilimsizliktir. Hakikî ilim yolundan yürümedik. Hatalar ettik. Bizi kurtaracak olan yine ilimdir.

Aziz doktora göre: Kurtuluş formülümüz kütüphanelerde hazır duruyor. Fakat biz onu bulup alamıyoruz.

Kendisine sunu sormak istiyorum: Dünyada böyle bir ilim hakikaten mevcut mudur? Bir milletin müstahzar ilâçlar gibi bu ilmi alıp sıhhate, selâmete ulasması mümkün müdür?

Felsefe gibi, iktısadiyat gibi, sosyoloji gibi ilimden sayılmayanları bir tarafa bırakalım. Teknik bile kendisine uygun bir muhit aramaktadır. En yeni sistem makineler satın alıp bir fabrika kurduğumuz zaman istediğimiz gibi işletemiyoruz. Bir takım sartlar lâzım. Meselâ: istihsali karşılayacak bir muhit bulamazsak, mütehassıs işçiler yetişmemişse, hattâ bu ananeleşmemisse olamıyor.

Zannederim, sayın doktorun bu kitapta ilim dediği sey usul olmalı. Onu alabiliriz ve bunun hatasız tatbikında hakikî ilim dediğimiz şey meydana cıkar.

Hayatımıza ait hakikatları araştırmadan, onları ilmî usullerle ortaya koymadan nasıl neticeye varabiliriz?

Bu kitapta Türk cemiyetine ait bircok meselelere temas eden çok kıymetli müelliften bu meseleleri uzun uzadıya tetkik etmesini rica ederiz. Ondan sonra bu mevzuları kendimize göre mütalâa eder ve en doğru hükümlere varabiliriz.

Dr. İzzettin Şadanın bu cok kıymetli risalesini, uzun ve ciddî tetkik mahsulü ve değerli eserlerin takibetmesini sabırsızlıkla bekliyoruz.

O. S. O.

İLİM ve FELSEFE

Harb Nasıl Biter?

Yazan: Dr. Haydar İbrahim AYDAR

Ruhun maddeye galebesi harbe nihayet verir. Hattâ nefret ve hayret veren bir düşünüş ve itiyat haline getirir. Ruh seyyal ve payidar, beden ise muvakkat ve tefessüha meyyaldir. Ruha hizmet ve hürmet olunursa o zaman faninin faniliğine karşı bakinin değer kazanması, böylece fena ve muzırın ertadan kalkması tabiidir. Beden ve ruh; biri hareketli ve mer'i, diğeri sessiz ve gayrimer'i iki ayrı unsur oldukları halde izdivaçlarından hayat tekevvün ediyor. Tıpkı hidrojenle oksijenin birleşmesile suyun husulü gibi. Bu izdivaç iki taraf arasında münfesih olunca hayat ta münkati oluyor. Yani bedenimizin âza ve hüceyratı arasındaki mübadele ve ittisal bozuluyor, rabıtalar çözülüyor. İşlemez bir makine haline geliyor. O halde her uzviyet muvakkat bir müddet için mahdut bir çerçeve dahilinde ruh dinamizmi ile işliyen ve mübadele halinde yaşıyan bir nümayiş olup, ruhun zevaliyle cismin ve maddenin de zevali binnetice tefessühe uğraması tabiî oluyor.

Rnh ise; seyyal bir vahdet, mürekkep olmıyan bir esir olması sebebile inkisam ve tecezziye uğramıyor, tamamiyetini muhafaza ediyor. Ruhun gözle görülmediği, elle tutulmadığı için bir sır olarak kalması şaşılacak bir şey değildir. Bu malûmlardan sonra:

Harbin bir tabiat kanunu olduğuna, mücadelenin esâs sayılmasına inanmak güçtür..

Hâtıraların tezkârî, tarih tetkik ve mütalealarının muasır bir zihniyetle yazılışı bu hataların başındadır. Müreffeh ve mesut yaşamanın harp ve istilâ ile mümkün olacağına inanmak da zâaf ve küçüklük alâmetidir.

Kin, hırs ve üstünlük iddiası da boş ve yanlış bir telâkki olup güzide yaratmaktan ziyade müstebit liderler çıkarmağa müsaittir.

Müsamaha ve muhabbet asıl ve hayatın gayesi olarak talim ve telkin olunur, ruhun inbisat ve küşayişine kıymet ve meydan verilirse, ruhun vesayet ve himayesi altında bulunan idrak normal hale gelir. İnsanın insanı boğazlaması iptidaî ve vahşi bir hareket görülür.

Maaliyi idrakte, muavenet ve şefkatte eski zamana nisbetle çok büyük fark vardır. Devlet idaresinde, fırkalar, hizipler, millet

(Sonu 13 üncü sayfada)

Yazan: *Adnan GİZ*

Büyük Türk Hükümdarı BAYBARS

Ord. Prof. Şerefüddin Yaltkaya'nın kıymetli bir tercümesi münasebetile:

Türklerin yalnız iş ve hareket sahasında muvaffak olduğunu iddia edenler, atalarımızın savaşta olduğu kadar insanlık ve medeniyet sahasında da ne kadar ileri gittiklerini anlamak için «bilek ve yürek güciyle tahta geçtikten sonra devrin en âdil ve medenî hükümdarı olmuş bir Türkün hayatını anlatan» Baybars tarihini okumalıdırlar.

Onun sergüzeştini takip ederken yalnız insan hayatında değil, tarihî olaylarda da tesadüfün pek ziyade rol oynadığına inanmak lâzım geliyor. Fakat kuvvetli ve enerjik hamlelerle gayeye doğru sevkolunan tesadüfler..

Cengiz ordularının her tarafı kasıp kavurduğu günlerdeydi. Esir tacirleri bir Kıpçak kabîlesinden birbiriyle sütkardeş olan iki küçük çocuk çaldılar ve satmak için evvelâ Sıvasa, sonra Halebe ve Şama götürdüler. Bu kardeşlerden biri esmer tenli, mavi gözlü, gürbüz ve güzel bir çocuktu. Onu önce Şamda bir kuyumcuya, sonra da Hamada sürgün bulunan Mısır ordusu kumandanlarından Emîr Alâettin Aytekine sattılar. Bir müddet sonra affedilerek Kahireye dönen Emîr Alâettin satın aldığı çocuğu Mısır Sultanı Melik Salihin Harzem ve Kıpçak Türklerinden kurduğu Bahriye kölemenleri arasına kattı. Acı bir tesadüfle yurdundan ve ailesinden ayrı düşen Baybars yine aynı tesadüfün sevkiyle tarihe mal olan bir hayatın basamağına ayak atmış bulunuyordu. Sultanın hassa memlûkleri sayılan «Bahriye kölemenleri» arasında sıkı bir talim ve terbiye gördükten sonra, kanında ve fıtratinde mevcut olan yüksek kabiliyetlerin tesirile az zaman içinde yükselip mümtaz bir mevki kazandı. 1247 yılında Melik Salihin Suriyede bulunduğu bir sırada Fransa Kralı Dokuzuncu Louis, Yedinci Haçlı seferini açarak büyük bir ordu ile Mısıra tecavüz etmiş ve Arapların ihaneti yüzünden Dimyatı zapteylemişti. Suriyeden dönen Melik Salih bu sırada hastalanarak öldü. Karısı, zekâsı ve güzelliğile meşhur bir Türk kadını olan Şeceretüddür idareyi ele aldı. Dimyattan ilerliyen Haçlı ordusu Mansurede Türklere şiddetli bir baskın yapmış ve başkumandanın şehit düşmesi üzerine ordu dağılarak bütün Mısır büyük bir tehlikeye maruz kalmıştı. Bu tehlike karşısında Baybarsı başbuğ yaparak yola çıkan Bahriye kölemenleri, Haçlıları bozarak Mısırı istilâdan kurtardılar Fakat toy ve tecrübesiz bir genç olan Mısırın yeni hükümdarı Suriyeden getirdiği nedimlerin sözile hareket ediyor ve memleketi felâketten kurtaran Kölemen emîrlerile üvey annesi Şeceretüddüre karşı çok sert davranıyordu. Fakat Mısırın mukadderatını artık elde tutacak derecede kuvvetlenmiş bulunan Kölemenler Şeceretüddürün bir işaretile isyan ettiler. Turanşah yemek yerken Baybars yanına girerek genç hükümdara bir kılıç vurdu. Parmakları doğranmış bir halde kaçan hükümdar — yine bu sütunlarda hikâye ettiğimiz gibi — Nilde yakalıyarak öldürdüler. Mısır tahtına evvelâ Şeceretüddür geçmiş fakat bir kaç ay sonra Aybek ismindeki meşhur Emîrle evlenerek saltanatı ona terketmişti. Yıllarca sonra müthiş bir facia ile nihayet bulan bu aşk izdivacı Kölemenleri ikiye ayırıyor ve

(Lûtfen Sahifeyi çeviriniz.)

şı Aktayın öldürülmesi üzeri-
bars Mısırı terketmek mecbu-
de kalıyordu. Şimdi Kıpçaklı
için Filistin ve Suriyede, çöl-
geçen azaplı, heyecanlı, tehlike
iras dolu bir hayat başlamıştı.
erin sevkile Arabistana, Mı-
lmiş bütün Türk gençlerinin
nda hemen aynı safhaları sez-
mümkündür. Türlü sebeplerle
ını terketmek mecburiyetin-
arak göçettikleri yabancı, sı-
mlerde daima bozkırların,
hasretini çeken o kah-
gençler, bu hasretin yarattığı
sıkıntı ile ölümü hiçe sayan
maceralara atılıyor ve in-
ü aşan bu hamlelerle ba-
yüksek, çok uzak hedeflere
lardı. İşte böyle ihtiraslı bir
koşan Baybars Su-
maceralar geçirdikten
idarenin değişmesi ve
Kotuz'un daveti üzerine
ireye dönmüştü. Bu sıra-
çılılardan daha büyük bir teh-
islâm âlemini tehdit edi-
ve Yakınşarkı çiğneyen
aman vermez bir
yurduna doğru
rdu. ordusu ki ek-
Cengizin önünden kaçmış
ve Kıpçak Türklerinden
bu Türklerin hepsi ana
istilâ ederek, ocaklarını
en ve binlerce yurttaşlarını kı-
geçirdikten sonra şimdi Mısır-
i peşlerini bırakmıyan Mo-
karşı dinmez bir intikam
besliyorlardı. Böyle bir in-
hırsile yola çıkan Kölemen
başına Baybars geçmiş ve
t mevkiinde yapılan büyük
harbinde Helâgû ordularını
n ederek bütün yurttaşla-
cünü almıştı. Timuçinin avuç-
içinde doğduğu günden beri
ilk defa böyle ağır bir he-
uğramışlardı. Bu zaferi yara-
bars şüphesiz büyük mükâ-
nak kazanmıştı. Fakat Sultan
önceden ona Halep vilâyetini
halde zaferden sonra bu va'
dönmüştü. Bir gün at üstün-
n takibinden dönerken kar-
bars çıktı ve elini öpmek
bir hareket yaparak koy-
nundan çıkardığı hançeri hükümda-
rın kalbine sapladı. Arkasından ar-
kadaşları yetişerek işini bitirdiler.
Sonra Atabekin yanına gittiler. Ata-
bek onlara: «— İlk darbeyi kim vur-
du?» diye sordu. Baybars: «— Ben
vurdum!» cevabını verdi.

Atabek: «— Öyle ise yerine sen
hükümdar ol!» dedi.

Tamamen bir tarihî romana ben-
ziyen böyle heyecanlı vakalardan
sonra hedefini bulan Baybars tahta
geçer geçmez hakiki hüviyetini gös-
termiş ve Mısırda bir altın devri ya-
ratan çok âdil, hamiyetli, muzaffer,
ilmi ve maarifi koruyan bir hüküm-
dar olmuştur.

Baybars on sekiz yıl süren salta-
natında evvelâ askerî alanda yüksek
muvaffakiyetler kazanmış o devirde
bütün islâm âlemi için üç büyük
tehlike olan Moğolları, Haçlıları ve
İsmailileri müteaddit defalar mağ-
lûp etmişti. Haçlıların Suriyede sa-
hip oldukları beş kaleyi ellerinden
almış, Batınilerin Şam civarındaki
kalelerini de alıp köklerini kazımıştı.
Bu hükümdarın hayranı olan Dr.
Rıza Nur, «Baybarsın namını yük-
selten şey, her biri bir kahramanın
namını ihyaya kâfi bir şeref teşkil
edecek sayısız zaferleri değil, mede-
niyete, ilme ettiği hizmetlerdir.» der.
Gerçekten o bir taraftan kudretli
düşmanlarla durmadan savaşırken
diğer taraftan ilim ve medeniyet
alanlarında büyük başarılar göster-
miş, Mısır ve Suriyede: Medrese, kü-
tüphane, cami, kale, köprü, kanal
gibi bugün dahi mevcut olan binler-
çe eser vücuda getirmiştir.

Pek samimî bir müslüman olan ve
bütün müslümanlar tarafından sevi-
len Baybarsın en dikkate şayan bir
hususiyeti de, yabancı ülkelerde ve
ekseriya yabancı milletlerden mü-
rekkep bir imparatorluk kurduğu
halde türklüğe son derece bağlı ol-
ması ve pek küçük yaşta ayrıldığı
yurdunun bütün türe ve âdetlerini
Mısırda tatbik etmesiydi. O, Moğol-
lardan kaçan hatırlı Harzen Emîr-
lerinden Berke Hanın kızıyle evlen-
miş, oğullarına Barka ve Salameş
gibi orijinal Türk isimleri koymuş
ve Kıpçakta hüküm süren Batu

(Devamı 13 üncü sayfada)

450

Yeni Eserler

Sokakta Gürültü Var

**Cumhuriyet gazetesinin ve memleketimi-
zin, en genç başmuharriri Nadir Nadi ilk eser-
ini verdi. «Sokakta gürültü var».**

**Cumhuriyet gazetesinde, neşredilmiş olan
fıkraların en güzellerini bir araya toplıyan
bu 142 sayfalık eser beş bölüme ayrılmış.
«Sokakta gürültü var», «Adamlar tipler», «İç
çamaşırlarımız», «Dünya yanarken» ve «Ocak
başında».**

**Kitaptaki parçalarda, muharririn hayat
ve cemiyet görüşleri orijinal bir şekilde ve
selis bir üslûpla anlatılmaktadır.**

**Bize özlediğimiz bir fikir ziyafeti çeken
Nadir Nadinin güzel fıkralarından birini ay-
nen alıyoruz:**

— BÜYÜK ADAM —

Cemiyetin yarınki iştiyaklarını bugün-
den sezen ve onları yorulmaz bir gayretle
ifade edenlere büyük adam diyoruz. Sanat-
kâr olsun, fikir veya devlet adamı olsun, ferdi
kütleden ayırarak ona büyüklük sıfatını ve-
ren başlıca unsur, demek ki, bir seziş ve ifade
kabiliyetinden ibarettir.

Kütle, günü gününe nefes alan, günü gü-
nüne duyan ve düşünen, fevkalâde hassas ol-
makla beraber insiyaklarının kumandası al-
tında yaşadığı için ne istediğini pek bilemiyen
ve bundan dolayı hem muhafazakâr, hem a-
tılgan bir uzviyettir. Biz, daimî bir değişik-
liğe tâbi bulunan bu canlı varlığın bünye-
sinde küçük birer zerreden başka bir şey
degiliz. Yarınki kalıbının ağrıları içinde kıv-
ranan büyük uzviyetten arada bir bize de
küçük sancı kırıntıları sirayet edebilir. Biz
zerreler payımıza düşen ufak sancılarla bu
ölümlü dünyada avunur gideriz.

Fakat büyük adam böyle değildir? O,
yarının ruhunu bütün aydınlığile görmekle
kalmaz; hem sonsuz bir aşkla sevdiği cemi-
yetin toplu acısiyle, hem de —bütün ifade
kabiliyetine rağmen— yarını bugüne anlata-
mamanın aczinden doğan hudutsuz elemle
kıvranır. Büyük adamların, ölümlerinden
sonra da bir yanardağ heybetile parlamakta
devam etmeleri her halde bundan olacak.

Yarına kavuşan cemiyet onu kucaklı-
yor. Fakat heyhat ki bu vaslat ekseriya ke-
mikleri çürümüş bir mezarın başında ve tek
taraflı olduğundan yarım kalıyor.

Z. A.

ANADOLU ZELZELELERİ MÜNASEBETİLE

ARZIMIZIN TARİHİ

Zelzelelerin Meydana Geliş Sebepleri

Yazan: Enver Behnan ŞAPOLYO

● ● ●

Anadoluda sık, sık zelzeleler vukua gelmekte ve bu yüzden de birçok yurttaşlarımız mahvolmaktadır. Zelzele yalnız Anadolumuza âriz olan bir âfet değildir. Dünya kurulduğu gündenberi, arzın birçok mıntakalarında zaman, zaman hareketlarzlar olmuş, milyonlarca insanın kanına girmiştir. Arz kışrı ve hâdiselerile uğraşan (Jeoloji) ilmi bilginlerinin hesaplarına göre (4000) yıl içinde zelzeleler yüzünden (13) milyon insan telef olmuştur.

Yer sarsıntılarını kaydetmek için (Sismoğraf) adında bir alet icat edilmiştir. Sismoğrafların kaydettiğine göre (1885) tarihinden (1903) senesine kadar arzın üzerinde (27,485) zelzele olmuştur. Vasatî olarak her yıla (1,447) ve her güne de (4) zelzele isabet etmektedir. Bu hesaplar bize anlatıyor ki, yer yüzünde zelzele durmadan oluyor, yalnız hareketi arz Anadolumuza arız olan bir âfet değildir.

Acaba bu zelzeleler neden hasıl oluyor?. Bu sualin cevabını ancak jeologlar verebilir. Ben zelzelelerin tarihine merak ederek, ufak bir etüd yapmak istedim. Fakat bu hâdisenin neden geldiğini öğrenmek hevesine düştüm. Birçok Avrupalı jeologların eserlerinden istifade ettim. Bilhassa Alman jeologlarından (Profesör Süz, zelzeleler hakkında en kıymetli bir otoritedir. Bu zatın eserinden istifade ettim. En son nazariye bu zatındır. Dünyada en tanılan şey de arzın merkezidir. Çünkü insan iradesi bu merkeze inemiyor, tecrübe ve müşahede ile bu hâdisenin ne olduğunu hakkile keşfedememektedir. Bu sebeple zelzelelerin meydana gelişi ve sebepleri bir nazariye halindedir. Profesör Süz'ün fikirlerini Höfer, Bitner, Hörmes, Duton, Davizon gibi büyük âlimler de kabul etmişlerdir. Maalesef en son nazariyeler, bizim kültür hayatımıza henüz girmemiştir. Klâsik mektep kitaplarımızda bile yoktur.

Kant ve Laplas nazariyesine göre: Bundan milyarlarca yıl önce... cihanda hiç bir mevcut yoktu. Yalnız feza denilen karanlık ve uçsuz bucaksız bir boşluk mevcuttu. Fakat bu boşlukta bir gaz tabakası bulunuyordu. Bilmediğimiz bir sebeple bu gaz daima hareket halinde idi. Bunun neticesi fezada (Nöbülöy) denilen ziya verici büyük bir kütle hasıl oldu. Bu zamanlar, feza bugün yıldız olarak gördüğümüz ve yanan dünyalarla doldu. Bunladan bir tanesi de bizim (Güneşi) mizdi. Bu yanan ateş parçası, yanından geçen bir yıldızı çekti. Güneşimizin bir kısmı (Nabula) denilen bir boru şeklinde uzadı. Nihayet bu parça koparak, güneşin etrafında dönmeğe başladı ve dokuz seyyare hasıl oldu. Bu seyyarelerin üçüncüsü de bizim dünyamız (arz) dır. Bu zamanlar arzımız tamamen yanmakta olan bir ateş parçası idi. Hem kendi ve hem de güneşin etrafında milyarca yıl döndükten sonra, üzerinde kızgın bulutlar hasıl oldu. Bu bulutlardan şiddetli yağmurlar yağdı. Bu yağmurlar neticesinde arz, hafif bir kışır tabakasile örtülmüş oldu. Bu kışır tamamile kıristalin taşlardan mürekkep ilk tabakayı teşkil etti. Dünya kabuk bağladığı zamandan şimdiye kadar geçen müddet (2) milyar sene tahmin edilmektedir. Arzımız yalnız kışır tabakasından ibaret değildir. Beş kısma ayrılmaktadır. Bunlar Nif, Mağma ve Sima, Litosfer, İdrosfer, Atmosfer tabakalarıdır. Nif, bir çelik çekirdektir. Arzımızın tam ortasındadır. İkinci tabaka en kalın kısım, bütün madenlerin erimiş ve ateş şeklindeki halidir. Buna Mağma veya Sima tabakası denilmektedir. Tıpkı kımızı mühür mumuna benzemektedir.

Litosfer - kışır, yani üzerinde yaşadığımız taş ve toprak kısım, İdrosfer, denizler, Atmosfer ise hava tabakasıdır. Fakat değişen kısım ise daima kışır - arzın kabuğu kısmıdır. İşte bu kışır tabakasının hareketlerine (Zelzele - yer depremi) adı verilmektedir.

Profesör Süz zelzeleleri üç nev'e ayırmıştır: Birincisi Dislokasyon

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz.)

TÜRK EDEBİYATI

ANTOLOJİSİ

Başlangıçtan bugüne kadar Türk edebiyatının aruz ve hece veznile yazılmış en güzel şiirlerini bir araya toplıyan bu eser, pek yakında

ÇINARALTI YAYINI

neşriyatı arasında, çok nefis basılmış bir cilt halinde çıkıyor.

ya Tektonik zelzele, ikincisi vol-
nik zelzeleler, üçüncüsü ise mevzii
zeledir.

Bu zelzeleler, arzımızın henüz da-
muvazenesini bulmayan genç
larda olmaktadır. Bilhassa üçün-
zaman Alp, Anadolu, Himalaya
ğlarında görünmektedir. Buna
ıkabil Kambiryen ve Pre Kambi-
en, eski dağları bu zelzelelerden
ın kalmaktadır. Kanada, Brezil-
Sibirya pilâtoları gibi.

ektonik zelzeleler nasıl hasıl o-
Arz kışrının buruşmasından
gelmektedir. Bu sebepten yer
yer yer çatlaklıklar, yarıklar
olur. Kışırdaki tabakalar bu
doldurmak için çöker veya
bu sebeple arzın yüzünü sar-
ve zelzele hasıl olur. Bu zelzele-
meydana getiren iki kuvvet var-
Birisine Endogen diğerine (Eg-
derler. Bu iki dahilî ve hari-
kuvvet birbirine mukabil tesir
zelzeleleri meydana getir-
Egzogen kuvvet nehirler,
tahavvüllerin
olur. Endogen kuvvet mağ-
yerin altındaki ateş
ndan gelir ve tektonik ve
zelzeleleri hasıl eder. Bu
ve çöküntülere
verir. Bu kuvvet de iki kı-
Birincisi ufkî Dislakasyon
de amudî dislâkasyondur. Ya-
zelzeleler amudî veya ufkî olmak-
dır. Amudî, aşağıdan yukarı bir
gelerek, her tarafı altüst e-
Bu zelzele müthiş olur. Birinci
n plâtolar yani yaylalar
eder. İkinci kuvvetten ise,
dağlar doğar. Birinciler kışrın a-
lerile (Kontinen - Kıta)
ne sebep oldukları için
(Epiro genetik) ikincisi de
suretile dağları teşekkül ettir-
için (Oro genetik) hâdiseler de-

e bu iki kuvvetin birbirlerile
şmasından hasıl olan jeolojik
ıtüler, bugünkü arz kışrının en
noktalarıdır. Bunlar bir insan
dü üzerindeki yaralara benzer-
tabiat arz kışrının bu açık ya-
ı, kışrı kalınlaştırmak suretile
ağa gayret ederken, diğer ta-
bu yaraları açan kuvvetler de
kendi tahriplerine devam etmekte-
dir. İşte bu iki düşman kuvvetin
çarpıştığı harb sahalarının biz insan-
lar, daima kurbanları olmuşuzdur.

İkinci nevi zelzeleler ise, volka-
nik zelzelelerdir. Bunlar yanar dağ-
ların zaman, zaman kuvvetli indifa-
larını takip eden zelzelelerdir. Bun-
lara mağmatik zelzele de derler..
Volkanik zelzeleler mahdut sahalara
münhasır kalır. Sismoğrafların hepsi
bu zelzeleleri kayıt bile etmezler.
Halbuki tektonik zelzeleleri bütün
dünya hissetmektedir. Âlem şümul-
dür. Arzın üzerinde bugün, faaliyet-
te bulunan (330) yanardağ vardır.
Sönmüş olarak da (5.000) tanedir.
Anadoluda sönmüş pek çok yanar-
dağ vardır. Ağrı, Erciş, Ilgaz, Ulu-
dağ, Tekeli dağ vesaire gibi...

Bir volkan fışkıracağı zaman yer
altından gürültüler duyulur, şiddetli
yağmurlar yağar, kuyulardaki ve
sığlardaki sular çekilir. Köpekler u-
lur. Atlar kişner, horozlar öter, bil-
hassa köpekler zelzeleyi, her mah-
lûktan önce hissederler, sahiplerine
haber verirler.. Nihayet müthiş bir
gürültü ile volkan patlar. Önce kra-
terden su buharı, gaz ve küllerden
mürekkep gayet kesif büyük bir du-
man sütunu havaya yükselir. Bun-
dan sonra kızgın lâvlar akar ve zel-
zele devam eder. Volkanik zelzele-
nin en canlı misali tarihte Vezüv ya-
nardağının indifaıdır. Vezüv İtalya-
nın Napoli şehri civarında bulun-
maktadır. Eski zamanlar tarihinde
İtalyada Roma imparatorluğu de-
vam ediyordu. Milâdın (79) uncu yı-
lı imparator Vezpazyen'in oğlu (Ti-
tüs) tahta geçmişti. Vezüv kraterinin
yanında ay şeklinde (1100) metre
yüksekliğinde (Somma) dağı bulu-
nuyordu. Birdenbire Vezüv indifa et-
miş, bu Somma dağının yarısını ko-
parmış ve civardaki Pompei ve Her-
gülanum ve Sitabis şehirleri kül ve
lâvlar altında kalarak mahvolmuş-
tur. Pompeide evvelâ hareketi arz-
lar başlamış, evler yıkılmış ve bir-
denbire de yanardağdan çıkan kül-
ler Pompei şehrini örtmüş, bütün bir
şehir halkı bir anda mahvolup git-
miştir.

(Sonu 15 inci sayfada)

MANİLER

Sevda çekmek hoş olur,
Aşksız gönül boş olur,
Vefasız yâr sevenin,
İki gözü yaş olur.

★

Yol önü, harman önü,
Eğirdim, büktüm yünü,
Kız, düğünün olacak,
Haftaya cuma günü.

★

Aman, aman, oy yârim,
O ne fidan boy yârim,
Yorulmuşsun başını,
Gel dizime koy yârim.

★

Döndürdün küle beni,
Değiştin ele beni,
Gönlümü verdim diye,
Düşürdün dile beni..

★

Sıra yollar eğri mi,
Tutuşturdun bağrımı,
Gece gelmedim diye,
Darılmışsın doğru mu?

★

Gurbet yetmedi bana,
Der, «Dert bitmedi» bana,
Yârimin ettiğini,
Eller etmedi bana..

★

İzim izlendi benim,
Yolum düzlendi benim,
Tutmayın geçem dağlar,
Yârim seslendi benim.

★

Bağrıma bastım taşı,
Akmadı gözüm yaşı,
Yâri güzel olanın
Kurtulmaz dertten başı.

Zafer Arıkbağ

Yazan: *Adnan GİZ*

Büyük Türk Hükümdarı
BAYBARS

(Baş tarafı 9 uncu sayfada)

Hanoğlu Berke Hanla çok sıkı münasebetler kurmuştu.

Baybarsın Altınordu devletine gösterdiği dostluk ve yakınlık hakkında Ord. Prof. İsmail Hakkı İzmirlinin «Altınordu devletine ait metinler» isimli eserinde çok kıymetli malûmat vardır.

Karşılaştığı zorluklara ve tehlikelere rağmen yaptığı eserin azameti ve devamlılığı bakımından «Baybarsı Salâhattini Eyyübiden daha üstün bulan üstat Fuat Köprülü bu büyük Türk hükümdarının meziyetleri hakkında bilhassa şu satırları yazmaktadır: «Baybars maddî ve mânevî bir çok meziyetleri şahsında toplamış müstesna bir insandı. Çok sağlam bir bünyeye, sarsılmaz bir iradeye, emsalsiz bir cesarete, keskin bir zekâya sahipti. En cüretli hareketlerinde bile daima hesaplı ve ihtiyatlı hareket eder ve en küçük tedbirleri bile almakta ihmal göstermezdi. Eğlence, sefahet, para hırslarından tamamile uzaktı. Bütün hayatında eğlenmek değil, dinlenmek ihtiyacını bile duymamış, boş vakitlerinde yalnız av eğlenceleri ve binicilik idmanlarile meşgul olmuştur.»

Baybarsın muasırları üzerinde bıraktığı tesiri belirtmek için de ölümünde söylenen samimî ve yanık mersiyelerden bir kaç parça alıyorum:

«..Hükümdarları esir eden ve kaleler alan zat nerede?. Onun kılıcı düşmanların ellerinde kilitli olan şehirlerin, kalelerin anahtarı idi. Akkâdan, Mekkeye kadar her tarafı tutmuş ve yapmış olduğu yüksek kaleler göklere ser çekmiş olan padişah nerede?. Eyvah ki o öldü! Ve ondan beklemekte olduğumuz daha bir çok ümitlerimiz de mahvoldu.

«...Onun her taraftaki fütuhatı unutulur mu? Eğer onun kılıcı olmasaydı bir müslim görülmezdi.

O ne hükümdar idi ki satvetinden dünya titrer ve harb meydanlarında onun kahramanlığı düşmana cehennemler saçardı. Onun askerleri ellerindeki beyaz yalın kılıçlarla düşman kanından kırmızı libaslar giydirir ve bindikleri atları düşman kellesile nallarlardı. O büyük hükümdar soylarının yüceliğinden burunları yüksek ve tümse kolan ve ellerindeki kılıçlardan teşekkül eden şehaplar arasında dolunaylar ve yine ellerindeki kargıların teşkil ettiği ormanlar arasında harb ormanının aslanı bulunan yanındaki Türklerle beraber düşman denizine dalarlardı ki bunlar feleğe karşı koymak ve onu seyrinden alıkoymak istese onu bile vurabilirlerdi.

«Bu zat yağmur gibi hiç kimseyi ayırmaksızın herkese lûtuf ve keremde bulunur ve yine yağmur gibi lûtuf ve keremine kimseden teşekkür beklemezdi.

Ey ölüm! Onun kaybolmasile bütün gönüllere hüzün ve keder iras ettin. Sen yeryüzünde Tanrının gölgesi olan o hükümdarı almakla mazlumları arkasız bıraktın!»

★

Baybars hakkında Kölemenlerden bahseden Arap ve ecnebi tarihlerde pek çok malûmat olmamakla beraber onun hakkında iki hususî tarih te yazılmıştır. Şimdiye kadar ele geçmediği söylenen ve Zehebinin büyük tarihinde bahsolunan bu eserlerden biri, İbni Şeddad'ın, (Siretüzzahir Baybars), diğeri de Abdullah ibni Abdüzzahirin (Siretüssultan elmelik al - Baybars) isimli kitaplarıdır. Bu tarihin ikinci cildi Britanya müzesinde vardır. Edirnedeki Selimiye kütüphanesinde 1507 numara ile kayıtlı bulunan Baybarsa ait çok

Sonu arka sayfada)

ŞİİRE ŞİİRLER: 1

Şiir Seni!

Çiçek gibi top top dersem
Şiir seni şiir seni.
Kaftan yapıp giyiversem
Şiir seni şiir seni.

★

Cam olurum, buğu olsan
Göl olurum kuğu olsan.
İçmez miyim, ağı olsan?
Şiir seni şiir seni.

★

Arzumu sende bulurum
Aşkımı senden alırım
Her şeyden tatlı bilirim
Şiir seni şiir seni.

★

Tül tül ağaran sehersin
Yeşeren konca baharsın.
Seviyorum özge yârsın
Şiir seni şiir seni.

★

Sevincime, elemime
Kattım kelime kelime.
Katık yaptım kalemime
Şiir seni şiir seni.

★

Yıllar boyu hasreti var
Mısra mısra yârini sar.
Feyzi gece gündüz anar
Şiir seni şiir seni.

Feyzi HALICI

Harb nasıl biter?

(Baştarafı 9 uncu sahifede)

arasında muhtelif hayır ve yardım cemiyetleri bu idrak tekâmülünden ileri gelmiştir. Böylece arzu olunan ruh gelişmesine düzen verilmiştir.

Ruh yükseldikçe, harbin hararet azalır. Rağbet edilmez bir meta halini alır. Daha fazla tekâmül, ruhta incelik harbi kökünden kurutur. Bir gün gelecek harp te madde gibi inkisama uğrayacak, tefessüh edip toprağa karışacaktır.

İddiamız; ruhtaki yükseliş, harbin dünyadan refi ve mündefi olmasına yegâne çaredir.

Doktor Haydar İbrahim AYDAR

ÇOCUK adam

efrika No : 20 — Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Püf, püf, püf!

Ömer bey, pek hoşuma gidiyor. talihsizliğinde bile insanı eğ- ici bir şey var. Her türlü aksı- ufacık tefecik boyuna yakışı- ve onda hoş bir şahsiyet oluyor. ki talih, şakalaşmak için ona mu- etmede... Pek keyifli olduğu masasındaki misafir paketin- bir sigara çıkartıp bana uzatıyor, de kendisi yakıyor. Dudağı- kenarına sigarayı iliştirdikten başlıyor bir talihsizlik hikâyesi ya... Ben, onu dinlemeden zi- acemice sigara içişine bakıyo- Ateşin dudağını yakacağından karak ve sık sık dumanı gözüne rarak «püf! püf püf!..» diye sigara görülecek şey! Bazan burnundan an çıkarmıya özeniyor ve bir acık şey çıktı mı gururlanıyor. takılmak için:

— Ömer bey, diyorum, tiryaki gitti!

Fıkır fıkır gülüyor.

— Aman beyefendi, diyor, ye- sonra bir canım istiyor ki ayın!

En sinirli zamanlarında bile se- Bir seferinde, beş yüz lira- dan bir küçük paket gözümü- önünde sırroldu. Aradık, bula- dık. Keder ağlıyacağına zıp- Masanın bütün göz- açıp kapadık. Hattâ ceplerimizi boşalttık. Yok, yok! Talih, ona bir muziplik etmiye karar ver- . Paralar, belli ki bir yere sak- ış duruyor, fakat inadına meyda- çıkmıyor. Bir taraftan:

— Aman beyefendi, fenalıklar yor!

Diyor, bir taraftan da önündeki tları elleri görünmiyecek kadar altüst ediyor. Bu yüzden herşey çok karışıyor ve paralar olduğu rahat rahat saklanıyor. Nefesi miş, bitkin bir halde:

— Durun biraz, diyor, düşüne- lim!

Bazan eşya, arandığını hisseder ve daha çok gizlenir. Biraz dinleniyoruz, sonra paraları birdenbire yakalamak ister gibi aramıya başlıyoruz. Ona hem acıyor, hem de gülmek istiyorum.

— Alimallah bizi asarlar!

Diye söyleniyor. Asılmak değil ama, onunla karşı karşıya harbi hapiste geçirmek eğlenceli bir şey olsa gerek. Nihayet, paralar dosyanın içindeki kâğıtların arasından meydana çıktı. Geniş bir nefes aldı, bir müddet dinlendi.

— Beyefendi, biz bu dosyayı açmamış mıydık?

— Açmıştık galiba!

— Niye bulamadık?

— Telâşımızdan olsa gerek. Ben size telâş etmiyelim demiştim.

— Aman beyefendi, buna da telâş etmesek neye ederiz?

O gün paraları daha fazla masada bırakmıya cesaret edemedi. Saymadan vazgeçtik. Gidip kasasına kilitledi. Geldiği zaman pek keyifli idi.

— Eh, artık bunun üstüne bir sigara içilir!

Dedi. Misafir paketinden bir sigara bana verdi, bir tanesini de kendi dudağına iliştirdi. Dumanını burnundan çıkarmıya çalışarak içmiye başladı: Püf! Püf! püf!

(Arkası var)

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVİ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar.
İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99
Telefon : 40916.

BAYBARS

(Baş tarafı 9 uncu sayfada)

mühim Arapça bir eser de yıllarca orada yattıktan sonra Ord. Prof. Şerefüddin Yaltkaya tarafından Baybars tarihi adiyle Türkçeye çevrilmiş ve bir müddet evvel Tarih Kurumu yayını arasında neşrolunmuştur.

Şerefüddin Yaltkaya tarafından ibni Şeddad tarihinin ikinci cildi tahmin olunan bu çok kıymetli eser Baybarsın saltanatının on ikinci yılından başlıyarak ölümüne kadar geçen yedi yıllık vukuatı ihtiva etmektedir. Eser sene sırasile yazılmıştır. Her yıla ait kısımda o yıl ölen meşhurların isimleri ve kısa hal tercümeleri mevcuttur. Kitabın nihayetinde Baybars zamanında bütün yüksek memuriyetlerde bulunanların isimleri yazılarak Baybarsın karakteri, hususî halleri ve vücuda getirdiği eserler hakkında mufassal malûmat verilmiş ve ölümünde hakkında söylenen meşhur mersiyeler de bu kısma ilâve olunmuştur ki yukarda okuduğumuz parçalar bu mersiyelerden alınmıştır.

Türk tarihi ki başlıbaşına muazzam bir âlemdir. Bu büyük âlemden Selçukiler, Kölemenler, Harzemliler gibi büyük Türk devletlerine ait tarihler umumiyetle yabancı dillerle yazılmış olduğundan bugüne kadar geniş okuyucu kütleleri bu devletlerin tarihi hakkında ancak mektep kitaplarında yazılı olanlardan daha fazla bir şey bilmemekte ve tarihî neşriyatın hemen onda sekizini Osmanlı tarihine ait eserler kaplamakta idi. Tarih Kurumunun bu boşluğu doldurmak için vücuda getirdiği eserler arasında Baybars tarihi mühim bir yer tutmakta ve bugüne kadar ismi geniş kütlelere yabancı kalmış, belki Fatih kadar, Yavuz kadar büyük bir Türk hükümdarının hayatı hakkında bize çok faydalı malûmat vermektedir.

Baybars tarihini bütün tarihsever okuyucularımıza tavsiye ederken, âdeta edibilerimizi imrendirecek pek temiz ve nefis bir Türkçe ile bize bu eseri kazandırmış olan Profesör Şerefüddin Yaltkayaya teşekkür etmeyi bir vazife sayarız.

Hasan Adnan Giz

MİLLİ KÜTÜPHANE

Konuşmalar

Bay Nezih Yaşa Arb

— Şiirleriniz, selis, sade, hoş. Lisan ve nazım kusurları da yok. Fakat bir duygunun derinliklerine doğru da inmiyor. Pek yüz üstünde, pek sakin, pek tabiî. Bizi içimizden kavrayıp sarsmıyan bir ruh hâdisesini şiir halinde söylemeğe ne lüzum var? Bizi kendi dünyasına çekip götüremiyen şair, alâkasızlığımızla karşılaşır. Onunla meşgul olmağa lüzum görmeyiz. Şair, yarı sihirbaz, yarı peygamber bir insandır. Onu herkes gibi bulduğumuz zaman hiç bir değeri kalmaz. Bizim yakalıyamadığımız hayalleri o avlayacak, bizim söyliyemediğimiz hislere o şekil verecek. Her şiiri az çok bir mucize olacak ve biz onun ilâhî bir kudrete sahib olduğuna inanacağız. Yanlış anlamayın, bununla mutlaka acayip, anlaşılmaz şeyler söyliyecek, mutlaka tepinip haykıracak demek istemiyorum. Alelâdenin üstüne çıkacak. Dikkatimizi kendisine çekebilecek bir hususiyet gösterecek demek istiyorum. Sizin şiirinizi okuyalım:

Böyle gerek

Kalk sazını alıver,
Gülelim eğlenerek.
Hem söyle, hem çalıver,
Bu dünya böyle gerek.

★

Ne gündüz, akşam bize,
Ne keder, ne gam bize,
Ay doğsun gecemize,
Bu dünya böyle gerek.

Bu manzume, bir mısrada bitiyor: «Bu dünya böyle gerek» bundan fazla bir şey duyurmuyor. Şekil meselesine gelince: İkinci kıtanın, birinci, ikinci mısraları redifleri olunca, üçüncü mısrada, kafiyenin yerini değiştirerek redife geçmesi hoşa giden birşey değildir. (Eğlenerek - gerek) çok cansız bir kafiye. (Çalıver - alıver) klişe kafiye. Bunların orijinalitesi yok. Öbür manzumeniz daha sade. Biraz da herkes gibi olmaya çalışmalısınız!

●

Bay Kemalettin Şenocak

— Şimdilik şiir sevginizi çok şiir okumak, edebî bilginizi artırmakla tatmin etmelisiniz. Şiir yazmak tecrübeleri yapsanız bile, bunları neşretmek, imzanızı tanıtmak için değil, mümaresenizi artırmak için yapmalısınız. Eğer merakınız geçmez, bu yolda çalışmaktan usanmazsanız muvaffak olacağınıza şüphe yok. Gönderdiğiniz manzumelerden bir tanesinin birinci kıtası epey güzel. (Kırık camlar) adlı manzumenizden şu ilk kıtayı alıyorum:

İçime sızı verir durmadan kırık camlar
Solgun bakışları ki sanki hıçkırık damlar
Ve o isli camları bir yıkık ev tamamlar.

Bu kıtanın ikinci mısraını şöyle yapabilirdiniz:

Solgun bakışlarından sanki hıçkırık damlar

Mısra, ahenk bakımından bir bütün olmalı. Birbirine eklenmiş parçalardan yapılmış hissini vermemeli. Meselâ sizin bu mısraınızda (... leri ki sanki) kelimeleri kulağa pek fena çarpıyor. Bunu farketmelisiniz. Üçüncü mısrada (isli) sıfatı pek yerinde görünmüyor. Kırık camın isli olması da belki mümkündür. Fakat (kırık) camın hüviyetini tamamlıyor. (İsli) ona yeni bir şey ilâve etmiyor. Şiirde sıfatları çok yerinde, çok itina ile kullanmak lâzım. Bir defa daha söylemiştim sanırım: Şiir, kelimeleri seçmek ve dizmek sanatıdır. (Nazım) ın arapçada lûgat mânası nedir, bilir misiniz? İnciyi ipe dizmek. Şair de, şiir yazdığı zaman kelimeleri, inciyi ipe dizer gibi sıralayacak. Ancak, o zaman şiir yazmış sayılır.

Anadolu zelzeleleri münasebetile:

Arzımızın tarihi

(Baş tarafı 11 inci sayfada)

Hergülanum şehri ise, yanardağdan akan kızgın lâvlar içinde kaynamıştır. Bir anda her şey ateş ve sonra da müazzam bir kaya haline gelmiştir. 1747 tarihinde arkeologlar Pompeide bir hafriyat yaparak, Pompei şehrini aynen çıkarmıştır. Çünkü bu şehri yalnız küller kaplamıştı. Halbuki Hergülanum kaya olmuştu. Pompeide evler, sokaklar ve bütün eşyalar aynen bulunmuştur. İnsanlar ise küller altında taş kesilmiş olarak bulunmuştur. Kucağında çocuğu anneler, sokakta kaçarken düşen erkekler ve her şey bir fosil halinde bulunmuştur. Vezüv yanardağı indifa ettiği zaman külleri tâ İstanbula kadar gelmiştir. Pompei şimdi bir müze halindedir. Seyyahlar tarafından gezilmektedir. Pompei evlerinin bazılarının duvarlarında cinsî münasebetlere ait boyalı tablolar da meydana çıkarılmıştır.

Vezüv yanardağından başka müthiş bir hareketiarz da şarkî Hint adalarında olmuştur. 26 Ağustos 1883 sabahı... Sumatra adası civarında Zunda boğazındaki Karakotav adasında vukua gelmiştir. Bu ada asırlardanberi olduğu gibi sessiz duruyordu. Bu adada birdenbire hareketiarzlar başlamış ve adanın şimal kısmı sular altında birdenbire kaybolmuştur. (800) metrelik bir dağın bulunduğu bir sahada (300) metre derinliğinde sular altında büyük bir çukur olmuştur. Adanın üstündeki yanardağın indifa gürültüsü (5000) kilometre uzaklardan duyulmuştur. Küller (30) kilometre yükselmiştir. Volkanın külleri bütün Afrika, Asya, Avrupa ve Amerikaya kadar yayılmıştır. Altı hafta müddetle gök sanki yakınlarda büyük bir orman yanıyor gibi kızıllıklarla kaplı kaldı. Karakotavın bu indifaı mücavir sular üzerinde tesirini göstermiştir. 15 metre yüksekliğinde dalgalar bütün Cava adası sahillerini istilâ ederek (36,000) kişinin ölümüne sebebiyet vermiştir. Bu dalgaların tesiri Manş denizinde bile görülmüştür. Volkanik hareketi arzlara en canlı misal bunlardır.

Üçüncü nevi zelzele ise mevzii zelzelelerdir. Bu zelzeleler hariçten gelen suların kimyevî tesirleri neticesinde taşların erimesile kışrın içinde hasıl olan boşlukların çökmesile hasıl olmaktadır. Mevzî zelzelelerin tesiri dar bir sahadadır. Bu zelzelelerin merkezleri çok derin değildir. Tuz ve jip tabakaları içinde meydana gelmektedir.

İşte arz üzerinde zelzelelerin meydana gelmelerindeki sebeplere ait son nazariye bunlardır. Kışrın zayıf noktalarında meydana gelmektedir. Anadoluda da böyle zayıf noktalar bulunduğundan tabiat bu yaraları kapatmak üzere çalıştığı zaman, bir çok vatandaşlarımızın ölümüne sebep olmaktadır.

Enver Behnan ŞAPOLYO